

gyobb erénye azonban a kiadványnak, hogy Zalán Tibor előszava mellett a fordító, Farkas Jenő majd hatvanoldalas tanulmányát is tartalmazza, amely érdekes és hasznos adalékokkal szolgál elsősorban *Az én országom* című írás megértéséhez, és persze Cioran további műveit is elhelyezi az életműben, egészen a világhírt meghozó *A bomlás kézikönyvéig*, miközben rádióinterjúkból és kortársi kritikákból vett idézetekkel árnyalja a szerzőről kialakult, megítélését tekintve még mindig nem egységes képet.

SZALAI ZSOLT

(Fordította Farkas Jenő, *Palamart Kiadó, Budapest, 2004, 134 oldal, ár megjelölés nélkül*)

SZÁRAZ MIKLÓS GYÖRGY:

Írd fel házad kapujára...

A Helikon Kiadó színes és színvonalas ismeretterjesztő sorozatának, a Palettának második köteteként jelent meg Száraz Miklós György *Írd fel házad kapujára...* című, a zsidó történelmet és a zsidó vallást őszinte kíváncsisággal és mély empátiával bemutató érdekes és tartalmas munkája.

Ábrahám, Izsák, Jákob és Mózes népének istene, az alakatlan, az ábrázolhatatlan, a kimondhatatlan,

az egyetlen igazi Úr már évezredek óta próbára teszi választott népét, a zsidókat.

Az Ószövetség és az Újszövetség szent könyveiből, valamint az ókori szerzők tollából is jól ismerjük a korabeli birodalmak határvidékén élő zsidóság életét, az egyiptomi szenvedés és szabadulás, a babiloni fogság és hazatérés, a lázadások, a kegyetlen római hadjáratok és a szétszóratás történeteit. (A Salamon által építtetett jeruzsálemi Első Templomot a babiloniak, az újjáépített és kibővített Második Templomot a rómaiak rombolták le, ezután már nem épült fel többé. A Második Templom egyetlen eredeti maradványa a Siratófal.) A Második Templom és Jeruzsálem pusztulása után erősödik meg a babiloni és alexandriai, és alakul ki a kis-ázsiai, galliai, hispániai és észak-afrikai zsidó diaszpóra. A bizánci és az iszlám által elfoglalt területeken is viszonylagos nyugalmat élveznek, vallásukat szabadon gyakorolhatják, és egyre inkább bekapcsolódnak a mediterrán térség kereskedelmi életébe is. Aragónia és Kasztília keresztény királyságainak egyesítése a virágzó mór kultúra felszámolása mellett a pezsgő sevillai, córdobai és granadai zsidó gazdasági és szellemi élet végét is jelentette. A szefárdoknak nevezett spanyol zsidók egy része visszatért Észak-Afrikába, másik része továbbvándorolt a francia (németalföldi) és német területek

felé, míg az otthonmaradtak kény-
szerből kikeresztelkedett zsidókká,
marannókká lettek. A szefárd zsi-
dók nyelve a ladino, míg a németor-
szági zsidók, az askenázik nyelve a
jiddis volt. A mai Izraelben a héber-
ből kialakuló-kialakított ivrit nyel-
vet beszélnek.

A keresztény Európa gyanak-
vással és előítéletekkel vegyes kí-
váncsisággal fogadta az elkülönülő
és elkülönített, vallásához minden-
áron, szokásaihoz pedig kivétel nél-
kül kitartóan ragaszkodó zsidó kö-
zösségeket. A királyok és fejedel-
mek általában szívesen látták őket,
mert szükségük volt kereskedelmi,
pénzügyi és diplomáciai képessége-
ikre. (Elsősorban persze az általuk
biztosított hatalmas összegű hite-
lekre.) Amikor aztán felvirágoztat-
ták a kereskedelmet, a keresztény ri-
válisok nyomására megfosztották
őket privilégiumaiktól, majd leg-
alapvetőbb jogaiktól is. Az eladósó-
dott, a hiteleket visszafizetni képte-
len uralkodók is szívesen szabadul-
tak meg kényelmetlenné vált
hitelezőiktől, és politikai, társadal-
mi krízisek vagy pusztító járványok
idején a természetesen ártatlan zsi-
dókat tették meg bűnbaknak. Az
időről időre fellépő alaptalan vérvá-
dak és zaklatások elől a zsidóság
egyre keletebbre húzódik, de né-
hány évtizedes vagy évszázados ké-
sssel itt is a már ismert, szomorú

történet játszódik le, a végén a ke-
gyetlen és kíméletlen ukrajnai és
oroszországi pogromokkal. Hosz-
szabb távon talán csak egyedül a
monarchiában találunk otthonra,
melynek – többek között – két be-
szédes példája a zsidó vallás szétvá-
lása, és a „Szól a kakas már...” kez-
detű magyar népdal zsidó szent
énekké formálódása. (A neológ
irányzat kialakulása lényegét tekint-
ve lehetővé teszi a zsidók számára
az európai kultúra befogadását és
az asszimilációt.)

Érdekességképpen említjük, hogy
az Arthur Koestlert is komolyan
foglalkoztató „kazárelmélet” szerint
a mai zsidóság döntő része nem a
Szentföldről, hanem a keresztény bi-
zánci és az iszlám arab birodalmak
mellett önálló nagyhatalmi politiká-
ra vágyó, és ezért függetlenségének
hangsúlyozása végett a zsidó vallásra
térő Kazár Birodalom területéről
származik.

A gyönyörű képekkel díszített
könyvet jó kézbe venni, lapozgatni;
megismerhetjük belőle a legszebb és
legfontosabb zsidó ünnepeket, így
például a Sabbat, a Pészah, a Purim,
a Szukkot, a Hanukka és a Jóm
kippur archaikus és izgalmas szertar-
tásait, szokásait is. Tessék elolvasni.

SZELKE LÁSZLÓ

(*Helikon Kiadó, Budapest, 2004,*
168 oldal, 2990 Ft)